

MOŽNOSTI POUŽITÍ KOLOVÝCH BOJOVÝCH VOZIDEL PANDUR II 8X8 V OPERACÍCH

WHEELED COMBAT VEHICLES PANDUR II 8X8 APPLICATION IN OPERATIONS

Jan Drozd, Zdeněk Flasar

Abstract: The article focused on comparison of some main features of two main armed personnel carrier in the Czech army. The main goal is to provoke broad discussion within experts on military tactics. It is also focused on future usage possibilities of PANDUR II. The paper shows gap within tactical doctrine, which is focused on tracked armed personnel carrier and pointed out the necessity to fill this gap not only on academic level, but also and mainly on the combat unit level.

Klíčová slova: PANDUR, kolové bojové vozidlo pěchoty, pásové bojové vozidlo pěchoty, taktika, BVP

„Ach ano, pouhá pěchota – ubozí žebráci.“

Plautus Titus Maccius

1 Úvod

Ač úvodní citát římského dramatika žijícího asi 250 let před naším letopočtem se může zdát příliš přímočarý a jednoduchý, hlubší zamyšlení se nad myšlenkou autora je zcela na místě. Tento citát se dá poměrně dobře použít i na problematiku možností využití kolových bojových vozidel PANDUR II 8x8 zavedených do výzbroje Armády České republiky, zejména v konvenčním pojetí vedení boje.

V rámci pozemních sil Armády České republiky jsou stěžejními bojovými silami 7. mechanizovaná brigáda a 4. brigáda rychlého nasazení. Zatímco útvary a jednotky 7. mechanizované brigády jsou pro svoji činnost primárně vyzbrojeny pásovými bojovými vozidly (T-72M4CZ a BVP-2), 4. brigáda rychlého nasazení je vyzbrojena moderními kolovými bojovými vozidly PANDUR II 8x8.

Poměrně zarážející je skutečnost, že přestože obě bojové brigády mají diametrálně rozdílné vybavení co do kvality a počtu zmíněných prostředků, neexistuje doposud rozdílné pojetí jejich použití. Jinak konstatováno - velitelé praporů 4. brigády rychlého nasazení by měli při výcviku a plnění úkolů využívat a uplatňovat taktické postupy zpracované pro pásová bojová vozidla. Nicméně vzhledem k možnostem kolových bojových vozidel PANDUR II je tato taktika minimálně velmi komplikovaně použitelná až nepoužitelná.

Článek se nestranně snaží uvést jednotlivé výhody a nevýhody pásových a kolových bojových vozidel. V článku byla použita v převážné většině metoda komparace.

Zároveň slouží jako zamyšlení nad možnostmi využití daných prostředků a poukazuje na chybějící doktrinální dokumentaci.

Cílem článku je vyprovokovat širokou diskusi jak odborníků akademické obce, tak odborníků z praxe, nad možnostmi použití kolových bojových vozidel PANDUR II.

2 Vývoj

Zkušenosti armád válčících ve druhé světové válce napovídaly tomu, že budoucí pozemní války a ozbrojené konflikty budou postaveny zejména na použití pásové bojové techniky. Zejména v období studené války se tento trend poměrně výrazně prosazoval. Kolová bojová vozidla byla považována za doplňkové prostředky zejména průzkumného charakteru, případně k plnění podpůrných úkolů (spojovací, zdravotnická, logistická a další vozidla).

Průkopníkem vzestupu kolových bojových vozidel byl ve své době zejména Sovětský svaz a armády Varšavské smlouvy, zejména v 50. letech minulého století. Důvodem ke změně názoru ve prospěch kolových bojových vozidel byla schopnost těchto vozidel přepravit poměrně velké množství vojáků na poměrně velké vzdálenosti za poměrně nízkých ekonomických nákladů.

Po skončení studené války se tento trend potvrdil. Zejména členské státy NATO, ale i nečlenské státy, začaly z pochopitelných důvodů budovat expediční jednotky, pro které kolová bojová vozidla byla výhodnější a praktičtější. Výhody lehkých kolových bojových vozidel (v porovnání s těžkými pásovými vozidly) se potvrdily zejména při hlídkování (patrolovacích činnostech) a přesunech jednotek na větší vzdálenosti bez nebezpečí střetnutí s nepřítelem. Charakter vedení expedičních operací pro řešení regionálních konfliktů a bez nepřítele se sofistikovanou výzbrojí, schopného vést konvenční boj, skutečně potvrdil na dlouhá léta výsostné postavení kolových bojových vozidel.

Poslední trendy vývoje moderních armád se navrací zpět k tradici plného spektra operací. Jednotky se přestávají primárně zaměřovat na boj v asymetrickém prostředí, jak tomu bylo ve válkách v Iráku, či Afghánistánu. Je obecně akceptován názor, že armáda připravená na plné spektrum operací je schopna plnit úkoly jak v asymetrickém prostředí, tak při konvenčním vedení boje. Opačně toto tvrzení nelze aplikovat. Na základě těchto faktů zde vyvstává mnoho otázek souvisejících s možností využití kolových bojových vozidel v operacích.

3 Porovnání základních charakteristik

a. Mobilita

V rámci této kategorie porovnání lze mobilitu rozdělit na mobilitu na strategické, operační a taktické úrovni. Pro účely tohoto článku se zaměříme na mobilitu na taktické úrovni, která je z hlediska sledovaného cíle nejvýznamnější.

Mobilitu na taktické úrovni lze charakterizovat jako schopnost jednotek měnit svoji pozici v přímém kontaktu s nepřítelem. Zde vyvstávají dva základní požadavky na bojová vozidla:

- off – road, tj. schopnosti pohybu vozidel za účelem adekvátně reagovat na činnost nepřítele a objevit nečekané přístupové a ústupové osy,

- mobilitu (hbitost, manévrovatelnost), kterou lze charakterizovat jako možnost využití vysoké rychlosti, akcelerace a manévrovatelnosti. Tato vlastnost umožní jednotce pružně reagovat na vývoj situace za účelem umného využití naskytnuvších se možností, jak ofenzivního, tak defenzivního charakteru.

Ve vztahu ke schopnostem pohybu mimo zpevněné komunikace (off-road), je nezbytné zvažovat tlak vozidla vyvinutý na terén (adhezní podmínky). Obecně lze konstatovat, že tlak kolových vozidel vyvíjený na terén je přímo závislý na platformě vozidla. Čím těžší kolové vozidlo je, tím vyšší tlak na podložku vyvine. Kolové bojové vozidlo PANDUR II 8x8 má bojovou hmotnost 19 800 kg, čímž se řadí mezi těžší vozidla a tím je jeho schopnost pohybu poměrně výrazně omezena.

Pásové bojové vozidlo pěchoty používané v Armádě České republiky je výrazně lehčí než zmiňovaný PANDUR II 8x8 a s hmotností 14 300 kg vyvine i díky rozložení hmotnosti signifikantně nižší tlak na terén. T-72M4CZ používaný v Armádě České republiky je sice jednoznačně nejtěžší (43 000 kg), nicméně díky rozložení hmotnosti vozidla jsou jeho schopnosti pohybu mimo komunikace lepší než u kolového bojového vozidla PANDUR II 8x8.

Ve vztahu ke druhému požadavku na bojová vozidla označenému jako mobilitu (hbitost, manévrovatelnou), kolové bojové vozidlo PANDUR II výrazně převyšuje jak BVP-2, tak i T-72M4CZ. PANDUR II dle technické specifikace je schopen na vozovce dosahovat rychlosti až 110 kmh⁻¹, zatímco BVP-2 „pouze“ 65 kmh⁻¹ a T-72M4CZ 61 kmh⁻¹. Nicméně rychlost v terénu je velmi diskutabilní.

Pokud bude posuzována možnost akcelerace, kolové bojové vozidlo PANDUR II i z tohoto porovnání vychází jako nejlepší. Přestože technické údaje v této oblasti jsou uváděny ve prospěch kolových bojových vozidel obecně, lze konstatovat, že vzhledem k malým schopnostem jízdy mimo zpevněnou komunikaci jsou tyto schopnosti využitelné (a výhodou) pouze v omezené míře.

b. Ochrana

Ani v případě, že bychom vyvinuli bojové vozidlo schopné hbitého pohybu mimo komunikace, bez aktivní a pasivní ochrany bychom jej nemohli v ozbrojeném konfliktu použít a jeho schopnost přežít v boji (při nasazení) by byla velice krátká. Proto je v porovnání kolových bojových vozidel a pásových bojových vozidel nutné vzít v úvahu i aspekt ochrany.

Aktivní ochrana

Aktivní ochrana bojových vozidel zahrnuje prostředky pro přímé ničení řízených i neřízených střel a prostředky pro navedení těchto prostředků na klamné cíle. Pochopitelně, využití aktivní ochrany není přímo závislé na použité platformě vozidla, nicméně hmotnost zejména prostředků pro aktivní ničení řízených a neřízených střel je značná (až 1t). Tato hmotnost může výrazně ovlivnit možnosti pohybu a manévrovatelnosti, zejména mimo komunikace.

Pasivní ochrana

Pokud budou vzaty v úvahu všechny možné hrozby související s ničením bojových vozidel na bojišti, lze konstatovat, že neexistují prvky pasivní ochrany, které by tyto hrozby plně eliminovaly. V současné době existuje široké spektrum prostředků pasivní ochrany a stále se vyvíjejí další. Nicméně vzhledem k tomu, že nejmodernější pancíře znamenají výrazné zvýšení hmotnosti, jsou v této oblasti kolová bojová vozidla výrazně limitována. V praxi to znamená, že při hledání kompromisu použití pasivní ochrany

kolových bojových vozidel a přijatelné hmotnosti vozidel jsou kolová bojová vozidla zranitelnější.

V rámci sledovaného kritéria ochrany jsou na tom obecně lépe pásová bojová vozidla. Například pasivní ochrana kolového bojového vozidla PANDUR II je oproti pásovým vozidlům používaným v Armádě České republiky výrazně horší. Na základě zkušeností velitelů lze toto vozidlo vyřadit z provozu i pouhou ruční zbraní. Důvodem je právě nedostatečná pasivní ochrana a odkrytá kabeláž vitálních prvků.

c. Palebná síla

Palebné prostředky jednotlivých bojových vozidel jsou velice variabilní. Proto se zaměříme zejména na námi sledované typy vozidel. Hlavní a doplňkovou výzbroj vozidla PANDUR II tvoří automatický kanón MK44 ráže 30 mm, spřažený kulomet M240 ráže 7,62 mm a odpalovací zařízení pro dvě protitankové střely SPIKE-LR. Tato výzbroj je spolu s pozorovacími a zaměřovacími přístroji střelce a velitele instalována na dálkově řízené zbraňové stanici s označením RCWS 30 („Remote Control Weapon Station“). Na základě zkušeností velitelů lze tento zbraňový systém vozidla hodnotit jako vysoce přesný a účinný.

Výzbroj BVP-2 tvoří automatický kanón 2A42 ráže 30 mm, kulomet PKT ráže 7,62 mm a odpalovací zařízení protitankových řízených střel Konkurs. Na první pohled se výzbroj obou posuzovaných vozidel zdá být velmi podobná, s obdobnými prvky, nicméně moderní zbraňový systém kolového bojového vozidla PANDUR II svou přesností a účinností výrazně převyšuje starší typ výzbroje BVP-2.

Lze konstatovat, že z hlediska palebné síly, přesnosti a účinnosti vedené palby kolové bojové vozidlo PANDUR II převyšuje BVP-2.

Je pochopitelné, že v rámci obecného porovnání kolových a pásových bojových vozidel bychom našli mnohé další aspekty a kritéria. Přesto výše zmíněná kritéria lze považovat za zásadní a nejdůležitější.

4 Role kolových a pásových bojových vozidel

Primární úlohou jak pásových, tak kolových bojových vozidel je bezpečná přeprava jednotek na bojišti. Ve své podstatě je tento typ bojových vozidel pasován do role „bojového taxíku“. Samotná výzbroj těchto bojových vozidel je primárně určena k ochraně přepravovaných jednotek v průběhu přepravy, eventuálně při vystupování a nastupování z a do vozidla. Další důležitou rolí kolových a pásových bojových vozidel je bojové zajištění tankových jednotek. Pochopitelně ani roli průzkumu, eventuálně předstunutých jednotek používajících tento typ vozidel, nelze opomenout.

Na tomto místě jistě tedy vyvstává otázka, jaký je vlastně rozdíl mezi kolovými a pásovými bojovými vozidly. Na základě výše uvedeného se může jevit, že obě platformy bojových vozidel mají obdobné využití a tudíž i obdobná taktika je namístě. Nicméně můžeme najít několik zásadních rozdílů.

Jedním z těchto rozdílů je schopnost vést účinnou palbu v průběhu přepravy rojem. V převážné většině kolových bojových vozidel je roj pasován do role pouhých „cestujících“, bez možností vést palbu z ručních zbraní. Osádka a roj kolového bojového vozidla je odkázána pouze na věžové zbraně. Na rozdíl od této skutečnosti pásová bojová vozidla tuto možnost mají a v jakékoliv taktické situaci s touto možností lze počítat. Většina známých bojových vozidel má střílny pro roj, ze kterých je možné vést účinnou palbu i za pohybu vozidla.

Dalším zásadním rozdílem je již zmíněná schopnost pohybu mimo zpevněné komunikace. Na základě výše uvedeného lze konstatovat, že v této oblasti jsou pásová

bojová vozidla významně výhodnější pro vedení konvenčního boje. Kolová bojová vozidla jsou při vedení boje odkázána na síť zpevněných komunikací, eventuálně na podporu pohybu vlastních jednotek realizovanou ze strany ženijních prvků (jednotek, sil a prostředků). Žel, v současné době tento zásadní rozdíl mezi kolovými a pásovými vozidly není odražen v doktrinní dokumentaci (soustavě) Armády České republiky řešící taktické použití těchto prostředků.

Nicméně to, co je výhodou pásových bojových vozidel v terénu se může stát nevýhodou v zastavěných oblastech, kde se rychlost a akcelerace kolových bojových vozidel zdá výhodnější. Současné pojetí převážně většiny současných a budoucích ozbrojených konfliktů je spojeno s vedením boje (plněním úkolů) v zastavěných oblastech. Využití kolových bojových vozidel se v tomto prostředí jeví být velice výhodným.

Na druhé straně již nyní lze uvést příklady využití pásových bojových vozidel i v těchto oblastech (např. v Sýrii), zejména s využitím jejich pasivní ochrany při přepravě vojáků, eventuálně při poskytování skrytu a krytu pěší jednotce.

5 Závěr

Jednoznačná odpověď, zdali je pro ten který typ boje (ofenzivního i defenzivního) výhodné kolové nebo pásové bojové vozidlo zřejmě neexistuje. Ale nutnost rozdílného přístupu k použití těchto prostředků je neoddiskutovatelná. Neexistence doktrinní dokumentace (soustavy) řešící využití předností kolových bojových vozidel při vedení boje je tristní. Je zřejmé, že v Armádě České republiky nelze použít stejné taktické zásady pro jednotky vyzbrojené pásovými bojovými vozidly BVP-2 a kolovými bojovými vozidly PANDUR II.

Zřejmě jako nejlepší varianta se jeví jistá míra zaměření a předurčení našich bojových brigád, kdy 7. mechanizovaná brigáda bude zaměřena více na vedení konvenčního boje, zatímco 4. brigáda rychlého nasazení na vedení boje v asymetrickém prostředí. Pro celistvost a komplexní přístup k připravenosti armády k plnění plného spektra operací je však nutná interoperabilita obou svazků. Je nevyhnutelná schopnost společného působení.

Tento přístup flexibilně reaguje na dynamicky se vyvíjející soudobé operace. Je zřejmé, že příprava bude výrazně náročnější zejména na koordinaci činnosti manévrových jednotek a na činnosti sdruženého štábu řídicího operací. Ve většině případů nepůjde o plnění úkolů „jen“ organickými jednotkami (silami a prostředky), ale úkolovými uskupeními různého složení a charakteru.